HOSPODÁRSKE NOVINY
ŠTVRTOK 7. DECEMBRA 2023

Trh práce ukrýva nášľapnú mínu

ROZHOVOR

Za pozitívum materiálu považujem to, že si Slovensko uvedomuje pôsobenie v európskych štruktúrach, hovorí pre HN predseda Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory Peter Mihók.

Juraj Pivarči ©hn
juraj.pivarci@mafraslovakia.sk

Firmy chápu, že musia byť transparentné a že musia byť čitateľné. FOTO: HN/PAVOL FUNTÁL

V lete ste spolu s členmi Predstavenstva SOPK absolvovali stretnutia so zástupcami niektorých politických strán, ktoré mali podľa vtedajších prieskumov šancu dostať sa do parlamentu. Dostali sa napokon vaše návrhy do programového vyhlásenia vlády?

Áno, v zásade sme rokovali so všetkými relevantnými stranami. Výber strán bol dobrý, pretože všetky tie, s ktorými sme sa rozprávali, sa napokon dostali do Národnej rady Slovenskej republiky. Buď sú v koalícii, alebo v opozícii, no sú tam, kde sa rozhoduje o všetkom podstatnom. Základom tých diskusií boli ich volebné programy a náš názor na ne. Nikdy sme sa nesnažili niekomu niečo vnucovať, prosto vždy len vyjadríme náš názor, ktorý podľa nás poskytuje objektívny ekonomický pohľad. Ak by som však predsa len mal zhodnotiť, čo sa do programového vyhlásenia vlády dostalo a čo nie, určite tam časť našich myšlienok vidíme a časť zase nie. Treba však povedať, že o programe napokon vždy rozhodujú strany, ktoré vstúpili do koalície, a toto ich právo plne rešpektujeme. Až život ukáže, či sa tam niektoré veci dostali oprávnene a či sa na niektoré zabudlo. Každý program treba brať objektívne. Nie je to biblia, ktorá platí vtedy, keď sa schváli, a ešte aj o tisíc rokov potom. Programové vyhlásenie vlády reflektuje na aktuálnu situáciu v politike a ekonomike v danom okamihu a danej krajine. V poslednom období život prináša tak veľa nových faktorov, že by sa možno aj patrilo, na základe toho, čo sa zmenilo, urobiť akúsi jeho aktualizáciu.

Národná rada Slovenskej republiky koncom novembra tento materiál reálne schválila. Opozícia ho tak trochu logicky kritizuje, no nechvália ho ani odborníci. Tvrdia, že sa vláda príliš spolieha na ekonomický rast či dokonca na náhodu. Je to tak aj podľa vás?

To, že sa opozícia nestotožní s týmto materiálom, je už tradíciou. A neplatí to len na Slovensku, ale na celom svete. Treba povedať, že aj v opozičných vystúpeniach by niekedy malo zaznieť, že toto je správne a toto by sme museli urobiť aj my. Ak by totiž skladala vládu a písala program opozícia, tak by sa možno z 80 percent prekrýval. Sú tam totiž určité reálie, ktorým sa nedá vyhnúť, ako je daný stav ekonomiky či spoločnosti. Následná otázka je potom už o prístupe k riešeniu týchto problémov. Často sa hovorí o tom, že by mal byť takýto program konkrétnejší alebo na druhej strane všeobecnejší. Aj toto je otázka prístupu. Myslím si, že najdôležitejšie je zadefinovať hlavné smery vývoja spoločnosti. Z tohto hľadiska preto voči dokumentu nejaké veľké výhrady nemám.

Pozrime sa na tento dokument z dvoch strán: Najskôr negatíva – aké najväčšie „nášľapné míny“ so sebou prináša z hľadiska budúceho rastu našej ekonomiky?

Za najväčšiu „nášľapnú mínu“ považujem demografický vývoj a vývoj na trhu práce. Tam sme skutočne na tenkom ľade. A pri tendencii, ktorú pozorujeme u mladých ľudí, ktorí na tento trh vstupujú, no zároveň ho hneď opúšťajú a idú za inými, pre nich lepšími podmienkami, sa bude stav len zhoršovať. Navyše ide o tendenciu, ktorá sa za jedno volebné obdobie nezmení a bude pretrvávať bez ohľadu na to, kto bude vo vláde. Existuje totiž trend na trhu celej Európskej únie, kde už každá krajina trpí nedostatkom pracovnej sily, dokonca už aj vysokokvalifikovanej a dobre platenej pracovnej sily. V minulosti sa hľadali do Nemecka, Francúzska či do Veľkej Británie len pomocní pracovníci, no dnes už je v týchto štátoch hlad aj po spomínanej vysokokvalifikovanej pracovnej sile. Tento, nazvime to európsky vysávač pracovného trhu na nás pôsobí z hľadiska ekonomiky veľmi negatívne. Objektívne treba dodať aj to, že mladí ľudia tu vidia príležitosť pre seba. Potom je tu už otázka, aký vplyv to bude mať na danú krajinu, v tomto prípade na Slovensko. Prvou a najväčšou „nášľapnou mínou“ je teda pre mňa vývoj na pracovnom trhu. Len čo sa totiž zrúti pracovný trh, tak sa zrúti aj celé programové vyhlásenie vlády.

Aké sú tie ďalšie?

Druhým problémom je súčasná politická situácia v Európe, ale aj vo svete. V rámci Európy je to pokračujúci konflikt na Ukrajine, ktorý negatívne pôsobí na všetky členské štáty Únie. Ukrajina je v prvom rade významný trh, ktorý vôbec nefunguje. Na druhej strane sú tu požiadavky na finančnú sanáciu krajiny, ktoré stúpajú, pričom pravdepodobnosť ich návratu sa blíži k nule. Existuje tu aj fakt, že Ukrajinci pomáhajú pracovnému trhu v rámci Európskej únie vrátane Slovenska. Hovorí sa, že do tretice všetko dobré, a tak by som pridal aj tretí problém, pričom by som sa vrátil nazad na Slovensko. Mali by sme si konečne ujasniť to, bez ohľadu na politické strany, čo chceme z tejto krajiny mať my ako občania, ale aj politické subjekty.

V ktorých častiach tohto materiálu vidíte pozitíva, aké časti by mohli, naopak, rastu našej ekonomiky pomôcť?

Z hlavné pozitívum programového vyhlásenia považujem to, že si Slovensko uvedomuje pôsobenie v európskych štruktúrach a že je súčasťou istých politických, ekonomických a bezpečnostných sústav. Veľmi jednoznačne však hovorí aj to, že chce v rámci nich robiť vlastnú politiku a že chce presadzovať svoje záujmy. Nechce sa len podriaďovať tomu, čo je spoločné a čo je narysované veľkými hráčmi. Chce aktívne využívať tieto štruktúry spôsobom, že nebudeme len ich členom, ale že ich chce aktívne ovplyvňovať. A toto považujem za absolútny moment celého vyhlásenia. Povedali sme, že chceme zostať v európskych štruktúrach, čo je veľmi pragmatické a správne riešenie, no nechceme byť len trpným a trpeným účastníkom tohto zoskupenia. Týkať sa to bude napríklad otázok ohľadne Ukrajiny, ktorá je v rámci materiálu pomerne dosť rozoberaná. Slovensko jednoznačne Ukrajinu podporuje, no nemôže to ísť na úkor našej vlastnej krajiny, na úkor kvality života našich občanov. V programovom vyhlásení je veľmi správne narysovaná aj snaha o to, aby sme vybalansovali naše vonkajšie politické či ekonomické vzťahy a dokázali z nich pre túto krajinu získať čo najviac. V podnadpise materiálu sa hovorí aj o tom, že chceme žiť lepšie, čo je absolútne správne. Každé obdobie by nás malo posunúť do novej roviny, pričom by sa nemala zhoršovať. Potom chceme žiť pokojnejšie. Aj to je pravda, v ostatnom období totiž žijeme v stálom napätí, čo každý z nás cíti sám na sebe. Či sú to mladí, či sú to dospelí, ale aj staršia a odchádzajúca generácia, tí všetci žijú menej pokojne. Na to v podnadpise nadväzuje aj slovo bezpečnejšie. To znamená, že by všetci, ktorí v našom ústavnom systéme zodpovedajú za budúcnosť krajiny, mali dbať na pocit istoty.

> V programovom vyhlásení je správne narysovaná snaha o to, aby sme vybalansovali naše vonkajšie vzťahy.

Šancou na isté „vylepšenie“ programu vlády v praxi by mohli byť stretnutia s ekonomickými ministrami. Prebehli už nejaké rokovania medzi nimi a SOPK?

Po predvolebných rokovaniach prebehli a stále prebiehajú aj rokovania po voľbách. Dnes už s konkrétnymi ľuďmi, ktorí prevzali zodpovednosť ako členovia kabinetu a ako vysokí funkcionári parlamentu. Včera (rozhovor sa uskutočnil 28. novembra, poznámka redaktora) sme sa stretli s ministrom životného prostredia, ktoré bolo z hľadiska podnikov veľmi zaujímavé. Problematika životného prostredia totiž nie je len jeden rezort, dotýka sa už každej činnosti. Či osobnej, či firemnej, či spoločenskej. Minulý týždeň som taktiež absolvoval stretnutie s ministrom zahraničných vecí. Nešlo ani tak o zahranično-politickú orientáciu, ale o to, čo budeme robiť, aby sme zabezpečili dobré fungovanie našej ekonomiky. Jednak z hľadiska investícií, ktoré by sme chceli dostať na naše územie, ale aj z hľadiska zvyšovania exportných príležitostí pre slovenské firmy. Stretnutie prebehlo aj s predsedom parlamentu Petrom Pellegrinim a hovorili sme počas neho o podiele SOPK na tvorbe legislatívy. V tomto kontexte som upozornil aj ministra životného prostredia, ktorý v krátkom čase plánuje veľa zmien zákonov. Niekedy je lepšie ísť na to pomalšie a urobiť to tak, ako to má byť. Ak sa takéto zmeny budú robiť ako na bežiacom páse, nemusia byť všetky zlé, no určite sa urobia aj chyby. Okrem toho pripravujeme aj stretnutie s premiérom Robertom Ficom, ktoré by malo byť vo veľmi blízkej budúcnosti, ale aj s ministerkou Denisou Sakovou, ktorá je na rezorte hospodárstva nová, či so šéfom ministerstva financií Ladislavom Kamenickým. Význam týchto rokovaní spočíva v tom, že si vyjasníme svoje pozície. Povieme si, čo vidíme ako dôležité z hľadiska ekonomiky my, a oni nám zase povedia to, čo sa dá v rámci ich politík skutočne zrealizovať.

Budete v komunikácii s vládou na nejakej pravidelnej báze pokračovať aj naďalej?

Zatiaľ nám všetci ministri deklarovali, že komunikácia pokračovať bude. Vlastne by ani nemalo zmysel stretnúť sa na úvod a potom na záver skritizovať všetko, čo sa stalo. V modernej spoločnosti je vláda, parlament, hlava štátu, skrátka istá politická štruktúra. Okrem toho je tu aj občianska spoločnosť. Tá vo všetkých vyspelých krajinách zohráva pri tvorbe politiky dôležitú úlohu. Všade vo svete sú tiež súčasťou občianskej spoločnosti aj obchodné a priemyselné komory a v rámci toho vnímame aj našu úlohu. Za rozvoj krajiny nezodpovedajú len politici a politické strany, ale my všetci, ktorí sme tu. Či už ako individuálne osoby, alebo štruktúry, ktoré sú legálne. Napríklad aj Slovenská obchodná a priemyselná komora je štruktúra, ktorá vznikla zo zákona. Ten aj nám ukladá povinnosti o komunikácii so štátnou mocou, s legislatívou či s výkonnou mocou. Rovnaký zákon ukladá povinnosti aj im. Hovorí o tom, o čom by sa mali s nami rozprávať, čo by s nami mali konzultovať. Napĺňajme teda literu zákona a nielen tohto, ale všetkých, ktoré sú platné. Prinesie to väčšiu harmóniu v spoločnosti. O kontinuitu komunikácie budeme mať záujem a sme pripravení poskytnúť vláde aj našich expertov. Ak sa však ukáže, že sú v expertných skupinách len do počtu, tak sa veľmi rýchlo táto vzájomná láska skončí.

Slovensko, ale aj celý svet trápili v tomto roku vysoké sadzby, mnohé ekonomiky sú v recesii.

KTO JE PETER MIHÓK

Narodil sa v roku 1948. Na Vysokej škole ekonomickej vyštudoval zahraničný obchod. Pracoval ako obchodný pridelenec vtedajšieho československého veľvyslanectva v severoafrickom Maroku a v Československej obchodnej a priemyselnej komore. Bol tiež jedným z aktérov budovania Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory.

Zmenilo náročné prostredie prístup podnikov k etike v ich podnikaní, ktorú oceňujete každý rok Veľkou cenou SOPK? Len pripomeniem, že ste na jeseň vyhlásili nový, už 21. ročník súťaže.

Určite áno. Životaschopnosť ekonomiky sa prejavuje v tom, že musí vycítiť budúci vývoj aktuálneho stavu. Tie firmy, ktoré to odhadnú a zhodnotia dobre, na trhu naďalej ostávajú a dokonca víťazia. Tí, ktorí podľahnú akémusi sebaklamu, sa dostávajú na hojdačku a nevedia, či z nej spadnú alebo sa na nej udržia. Naše firmy počas pandémie, ale aj po nej, v prevažnej väčšine vedeli situáciu vyhodnotiť správne a dobre. Vedeli tiež veľmi dobre nakladať s prostriedkami, ktoré mali k dispozícii, a vedeli aj to, čo majú žiadať od štátnej moci v rámci pomoci. Došlo k naplneniu viacerých pozitívnych krokov, vďaka ktorým retrospektívne neprišlo k dramatickému zhoršeniu stavu... Dnes sa etika v podnikaní kvôli takýmto krízam dostala do polohy, že keď sa firma začne správať neeticky, smeruje do sebalikvidácie. Môže mať nejaké čiastkové úspechy, no tie budú len dočasné a medzinárodný systém ju zomelie.

Pomôžem si jedným z našich predchádzajúcich rozhovorov, počas ktorého ste povedali, že etické správanie firiem im pomáha prežiť krízy. Platí toto tvrdenie aj dnes?

Som presvedčený o tom, že áno. Iste, vždy môžeme nájsť nejaké individuálne prípady, ktoré povedia, ale pozri sa, títo to robia takto a predsa sa im darí... To je však len dočasné. Firmy už chápu, že musia byť transparentné a že musia byť čitateľné. Z každej strany na ne číhajú kontrolné mechanizmy, ktoré nekorektné správanie veľmi rýchlo odhalia, okrem toho je to aj fakt sebaregulácie. Veľké spoločnosti, v ktorých sa točí množstvo peňazí, eliminujú komunikáciu s takýmito špekulantmi. Škodí to totiž ich imidžu, z ktorého sa stáva kapitál. Ťažko sa odhaduje jeho cena, no dokáže vám uľahčiť prístup k finančným zdrojom, potom je to otázka aj obchodných vzťahov či prepojenia na štát. Ak sa totiž firma zaujíma o nejakú štátnu zákazku, veľmi sa dbá na jej renomé. Eticky podnikať sa preto oplatí a v zásade by som na tom nemal skrachovať.

Na základe všetkých negatív, o ktorých sa rozprávame, dá sa v novembri 2023 odhadnúť, ako bude vyzerať naša ekonomika v roku 2024?

Ja som vo vlastnom živote aj v živote inštitúcie, ktorú reprezentujem, optimista. Nechcem povedať, že budúci rok bude prechádzkou ružovým sadom, to určte nie. Mnohé faktory naznačujú rôzne problémy, no na Slovensku sme prešli už mnohými búrkami, ktoré nás naučili nájsť vždy tú správnu cestu. Som preto presvedčený, že naše firmy opäť nájdu priestor, ktorý ich nepošle do likvidácie, a že budú naďalej poskytovať dostatok pracovných príležitostí. Som tiež presvedčený, že zarobia nielen na svoju existenciu, ale aj na budúci vývoj. Aktuálne je dynamika taká, že nesmieme zostať stáť. To totiž znamená, že padám, a firmy by si to mali uvedomiť.